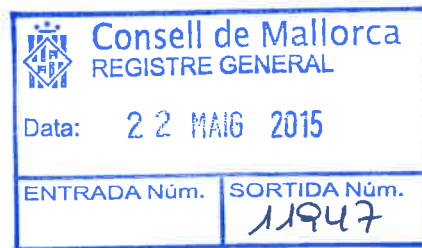

**Consell de
Mallorca**

■ Vicepresidència de
Cultura, Patrimoni i Esports

AJUNTAMENT DE CALVIÀ

JULIÀ BUJOSA SANS, 1
07184 CALVIÀ

Ref.: SMG/cml

Assumpte: Trasllet acord

A la sessió del dia 28 d'abril de 2015, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre d'altres, el següent:

“

Núm. d'ordre	I.2	Expedient	104/14
Interessat	AJUNTAMENT DE CALVIÀ		
Promotor			
Objecte	EXPEDIENT DE MODIFICACIÓ DE L'EXPEDIENT DE DECLARACIÓ COM A BIC, AMB CATEGORIA DE MONUMENT, DE LA TORRE D'ES CASTELLOT		
Emplaçament	HUGUET DES FAR, 14		
Municipi	CALVIÀ		

I.- Incoar la modificació de l'expedient de declaració de BIC, amb categoria de monument, de la Torre Es Castellet del terme municipal de Calvià, amb la delimitació del Bé i del seu entorn de protecció segons la descripció literal i gràfica que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 14 d'abril de 2015, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II.- Suspendre la tramitació de les llicències municipals de parcel·lació, d'edificació o d'enderrocament en la zona afectada així com dels efectes de les llicències ja concedides. Qualsevol obra que calgui realitzar a l'immoble afectat per la incoació haurà de ser prèviament autoritzada per la Comissió Insular de Patrimoni Històric.

Aquesta suspensió dependrà de la resolució o de la caducitat del procediment.

Tot això de conformitat amb els punts 3 i 4 de l'article 8 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del Patrimoni Històric de les Illes Balears.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim de vint mesos comptadors des de la data d'iniciació del procediment. Caducat el procediment, no es podrà tornar a iniciar en els tres anys següents, llevat que ho demani el titular del bé, de conformitat amb l'article 10.6 de la Llei 12/1998, de 21 de desembre PHIB.

III.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Calvià i al Govern de les Illes Balears.

IV.- Publicar aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i al Butlletí Oficial de l'Estat i **anotar**-ho al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural de Mallorca i **comunicar**-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació al Registre de Béns d'Interès Cultural de les Illes Balears i a la vegada comunicui al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat les inscripcions i anotacions que es realitzin.“

El trasllat d'aquest acord es fa a reserva de l'aprovació de l'Acta.

Palma, 21 de maig de 2015

La secretaria delegada de la Comissió
Insular de Patrimoni Històric

Serafina Munar Gregorio

Núm. ordre	I	Expedient	104/14
Interesat	AJUNTAMENT DE CALVIA		
Objecte	EXPEDIENT DE MODIFICACIÓ DE L'EXPEDIENT DE DECLARACIÓ COM A BIC, AMB CATEGORIA DE MONUMENT, DE LA TORRE DE ES CASTELLOT		
Emplaçament	HUGUET DES FAR, 14		
Municipi	CALVIA		

Informe tècnic

En data 13/03/2014 (núm. reg. 8831) l'Ajuntament de Calvià va remetre al Consell de Mallorca un acord del plenari municipal, en el qual es sol·licitava la revisió i delimitació de les torres de defensa costaneres del municipi.

1. INTRODUCCIÓ

La primera iniciativa per dotar a l'arquitectura defensiva d'una normativa amb caràcter jurídic que permetés la seva tutela fou el Decret de 22 d'abril de 1949 (BOE núm. 125, de 5 de maig de 1949) sobre protecció dels castells espanyols. En aquest decret ja s'establí la necessitat d'elaborar un inventari documental i gràfic que identifiqués aquests elements a protegir. Aquesta prevenció es complí amb la redacció, el 1968, del *"Inventario de Protección del Patrimonio Cultural Europeo. Monumentos de Arquitectura Militar."* En aquest inventari apareix la torre des Castellot, amb el codi 049 (IPCE).

Aquesta protecció genèrica, acompanyada pel posterior inventari (IPCE) afecta aquesta torre que, en virtut de la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i de la disposició addicional primera de la Llei 12/1998 del Patrimoni Històric de les Illes Balears, passà a tenir consideració de BIC (monument) i consta inscrita, al Registre General de Béns d'Interès Cultural de l'Estat amb el codi R-I-51-0008370.

A més, es troba inclosa al catàleg de patrimoni de Calvià (núm. 072).

L'objecte del present expedient és, per tant, delimitar aquesta torre i el seu entorn de protecció per tal de completar la declaració originària, en resposta a la petició efectuada per l'ajuntament, així com complimentar tot allò que estableix la llei 12/1998 sobre el procediment i contingut dels expedients de declaració d'un Bé d'Interès Cultural. Se completen, per tant, a més de la delimitació del bé i del seu entorn de protecció, la fitxa tècnica, la memòria històrica i descriptiva, l'estat de conservació, les mesures de protecció i criteris d'intervenció.

2. FITXA TÈCNICA

Denominació: Torre des Castellot de Santa Ponça
Emplaçament: Huguet des Far, 14
Municipi: Calvià
Cronologia: segle XIV-XVIII
Usos: original: Torre (defensiu); actual: residencial
Classificació de sòl: Urbà

3. MEMÒRIA HISTÒRICA

3.1. La xarxa de torres de senyals i de defensa de Mallorca

Les circumstàncies geogràfiques de les Balears han fet que al llarg de tota la seva història els seus pobladors hagin estat pendents de possibles incursions arribades des de la mar. Si bé es troben edificacions de caire defensiu des de la prehistòria, les que ara ens atanyen tenen els seus orígens a l'edat mitjana, en què s'executen a Mallorca les primeres obres d'envergadura pel que fa a arquitectura militar, primer en època islàmica i després cristiana. D'època islàmica destaca l'antiga Almudaina, parcialment fonamentada sobre restes romanes. També el recinte emmurallat de Palma (dos recintes d'aquesta època), el Castell de Santueri, el d'Alaró, el de Pollença, i altres torretes aïllades que constituïen un sistema defensiu de conjunt per tota l'illa. Ja en època cristiana, i amb una concepció similar, es construeixen els castells de Capdepera, Bellver, reforma de l'Almudaina, les torres de Porto Pi, la torre de Canyamel, etc. Comença, a més, a regularitzar-se la vigilància costanera amb el posicionament de vigilants en punts estratègics prop de la mar, de manera que podien avisar als nuclis propers davant de possibles desembarcaments. Aquest és l'origen del sistema defensiu de tot el front costaner, que es perfeccionarà en el segle XVI.

A partir del segle XVI es produeix un augment de les incursions pirates a l'illa. D'aqueix moment l'assalt al port de Sóller (1542) i Valldemossa (1545). També l'atac a Pollença (1550) i el desembarcament d'Andratx (1558). Aquesta situació es perpetuarà durant els segles XVII i XVIII.

Aquesta realitat fa necessari comptar amb un sistema defensiu més eficient, i en aquest moment Juan Binimelis dissenya un sistema defensiu global per a tota l'illa a partir de la construcció d'una xarxa de torres a tot el seu perímetre, i elaborant un codi de senyals per comunicar-se entre elles. Aquestes edificacions, amb petites variacions, continuaran en ús fins el segle XIX. Junt amb la projecció de les torres, es completa el sistema defensiu la ubicació de castells amb milícia en els diferents municipis i a Palma. També diferents cases de possessió sobretot de la costa, però també algunes d'interior, comptaven amb torres fortificades per facilitar la seva defensa en cas d'atac.

La construcció d'aquest sistema defensiu, basat en l'encadenament d'avisos reglamentats al llarg de la costa, suposà un gran esforç econòmic per als municipis. El sistema de senyals, originalment utilitzat, variarà lleugerament al llarg del temps: en els segles XVI i XVII les senyals òptiques es realitzaven amb fum durant el dia i foc a la nit. En el segle XVIII i XIX la majoria de torres són artillades i passen a utilitzar també dispars de canó.¹

En aquest sistema prenia gran importància la figura del "talaier", que vivia en les mateixes torres en nombre mínim de dos, en unes circumstàncies dures i sacrificades, sovint aprofitant al màxim els recursos naturals (sovint es troben petits aljubs i barraques al voltant de la torre), i acudint a cercar provisions i aigua un cop per setmana. L'any 1852 aquesta figura s'oficialitza i es constitueix un Real Cuerpo de Torreros, depenent del Capità General, que serà finalment

¹ Les "Ordenances de les Torres de Fochs, del Recna (1719) descriuen detalladament el sistema de senyals (GONZÁLEZ DE CHAVES ALEMANY, J. *Fortificaciones...*, 20-21).

dissolt l'any 1872. Els guardes secrets complementaven els avisos dels torrers, i traslladaven a l'interior de l'illa l'avís rebut des de la torre de senyals.

Com s'ha esmentat, en el segle XVIII s'introdueixen novetats en el sistema defensiu degut a novetats en l'armament, malgrat es manté l'antic sistema de vigilància. Es comença la construcció de bateries defensives, de construcció menys costosa i silueta menys vulnerable. Aquestes proliferen sobretot a les badies d'Alcúdia i Pollença (Bateria de Tacaritx, de Manresa, l'Avançada d'Albercutx). A Palma, es construeix la bateria Avançada de Sant Carles l'any 1662, i a finals de segle es fortifica la Badia d'Alcúdia amb les bateries de Morell, Son Bauló, Bateria Nova de s'Albufera i la des Faraió.

En el segle XIX es produeixen novetats en l'enginyeria militar, augmentant la capacitat de projecció dels projectils, quedant obsolet el concepte de les torres de defensa, així com les murades modernes i les "zones polémicas". A finals del segle XIX es construeixen nous elements com la Torre den Pau, Bonanova, Illetes i Enderrocat, amb la Bateria P (Alfons XIII).

De tota aquesta part de la història defensiva de l'illa es conserven a Mallorca prop de cent torres de defensa distribuïdes al llarg de tota la costa. En el terme de Calvià n'hi havia originalment vuit, de les quals sols se'n conserven sis. Si bé a Calvià les primeres notícies de la necessitat de reforçar la vigilància costanera es remunten al segle XIV, se tenen poques dades d'atacs piràtics al terme. Hi ha dades referides a desembarcaments el 1531 i 1586; en el segle XVIII es van realitzar diversos disparats des de la torre de Sa Porrassa, degut a la presència de vaixells sarraïns, anglesos i genovesos, que s'acostaven massa a la costa

3.2. La torre des Castellot: dades històriques

En el segle XIV hi havia ja una torre en aquesta ubicació, la Torre des Castellot de Santa Ponça, començada per ordre de Jaime II i conclosa amb Pere IV d'Aragó. Probablement aquesta fou desmantellada i substituïda per l'actual en el segle XVIII.

En una descripció de 1794 se l'anomena Castell de Santa Ponça. En ella es diu que es troba molt ben conservada i com a únic defecte que té la cuina a nivell de la bateria. Fou subhastada el 1876.

4. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

La torre des Castellot es troba situat a uns 40 m. sobre el nivell del mar a la costa de ponent de Calvià, a la banda nord del nucli de Santa Ponça, entre les torres de Cala Figuera, cap al sud i la torre de Cap Andritxol a ponent. En el cas de Calvià, les torres controlarien, cada una d'elles, una franja costera d'uns 22,5 Km. i, entre torre i torre, hi ha una distància màxima de 4,5 Km. En el cas de Santa Ponça, i la franja entre Cala Figuera i Portals Vells, com hi ha més llocs de desembarcament o fondeig la distància entre les torres se redueix a uns 2 o 3 km. entre elles per tal de exercir una major vigilància i control dels principals llocs de desembarcament o fondeig.

El solar en el que se situa la torre, així com les bandes més pròximes entre la torre i el mar, han quedat immersos en la urbanització colindant i han estat quasi completament edificades.

Es tracta d'una torre de planta circular i volum troncocònic amb dos anells semicil·lindrics de marès, un a mitja alçada i l'altre a la part superior. L'actual porta d'accés, a la cara est de la

planta baixa, es construí aprofitant una de les tres espitlleres de la torre. En el costat nord-est del cos central hi ha una finestra, en el que fou la porta d'accés original, a sobre de la qual hi ha un escut. El paredat exterior de la torre és en verd.

L'accés es fa actualment per la planta baixa, a través d'un passadís que du al pis inferior, on s'hi trobaven les dependències de la tropa, el magatzem i el polvorí, i que ha estat molt reformada en temps recents. L'escala d'accés al pis superior ha estat enrajolada i referida.

A la planta superior s'hi troba una cambra circular, de 6,5 metres de diàmetre, amb coberta de cúpula semiesfèrica de marès. Aquest espai mostra un enrajolat d'època recent, i un sòcol de fusta afegit a tot el seu perímetre. En el passadís que du a l'antiga porta, s'hi localitza un registre, que servia per al pas de municions entre plantes. A l'altre costat, hi ha una finestra tronera. L'accés a la coberta es fa per una escala de caragol situada sobre l'entrada i embotada en el mur, que acaba amb una barbacana amb matacà, i dues espitlleres.

La terrassa és de lloses de pedra i té un muret de 1,65 m. S'hi conserven dos canons muntats sobre estructures d'obra, que apunten a la badia. Hi ha també un vèrtex geodèsic. Hi ha una estança annexa al cos superior de la torre que augmenta el volum original d'aquest habitatge.

5. ESTAT DE CONSERVACIÓ

5.1 Estat de conservació tipològic

L'estat de conservació tipològic és bo, sobretot pel que fa a l'aspecte exterior. Tot i algunes intervencions recents, sobre tot a l'interior s'han conservat els seus principals trets tipològics en quant a espais, no així en quant a materials i formes d'acabats.

5.2 Estat de conservació física

Estructuralment la torre no presenta patologies greus que puguin posar en perill la seva estabilitat estructural. No s'observen patologies als murs ni a les cobertes.

L'immoble construït amb maçoneria d'arenisca i amb la tècnica de pedra en verd, presenta diverses intervencions als paraments amb ciments i morters diferents.

En general es pot dir que l'estat de conservació és bo, tret d'algunes patologies puntuals.

5.3 Estat de conservació de l'entorn

Pel que fa a l'estat de conservació de l'entorn, cal referir-se, per un costat, a la possibilitat de connexió visual d'aquesta torre amb les successives. Aquesta possibilitat només ha perdurat parcialment fins a l'actualitat.

Pel que fa a la conservació de l'entorn immediat del bé, la torre s'insereix actualment en un entorn molt transformat urbanísticament amb construccions residencials, piscina o espais enjardinats en l'àmbit més pròxim, i grans complexes hotelers en la línia de costa.

Malgrat aquesta forta transformació urbanística, la seva localització a un petit turó, permet la seva visualització des de les vies que l'envolten.

La torre resulta també visible des de la via pública des de la qual actualment s'hi accedeix (carrer Huguet del Far).

6. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA DELIMITACIÓ DEL BÉ I DE L'ENTORN DE PROTECCIÓ

6.1 Descripció i justificació de la delimitació del bé

Tal i com s'ha anat exposant al llarg d'aquest informe, l'element amb significats i valors patrimonials ho constitueix la pròpia torre. Donat que no s'observa cap altre element a l'entorn que formés part del conjunt original, l'element delimitat com a BIC és la torre, tal i com es recull a la delimitació gràfica adjunta.

6.2 Descripció i justificació de la delimitació de l'entorn

Es delimita com a entorn de protecció una envoltant de l'element declarat BIC que permeti garantir la preservació dels seus valors patrimonials actuals que, en aquest cas s'han de dirigir principalment, al marge de la seva necessària conservació física, vers la seva consideració de punt d'observació sobre el territori i la seva pertinença al sistema defensiu que envoltava la costa.

La delimitació de l'entorn de protecció s'ha establert a partir de la valoració combinada d'una sèrie de variables, a fi de preservar el significat i els valors complets del bé cultural: estat de conservació de l'element, preservació física del bé, visualització de la torre des de terra, visualització des de la torre cap a la mar, visualització de la torre des de les torres de defensa properes, tal i com queda recollida a la delimitació gràfica adjunta

7. PRINCIPALS MESURES DE PROTECCIÓ I CRITERIS D'INTERVENCIÓ EN EL BÉ I EL SEU ENTORN

7.1. Mesures de protecció del propi bé

Pel que fa al BIC, en principi només hauria de ser objecte d'obres de conservació i de restauració. En qualsevol cas, les intervencions haurien de ser les mínimes necessàries per a la bona conservació de l'element. S'haurà de mantenir la volumetria existent.

S'hauran de conservar íntegrament les parts de l'element originari que han perdurat, tant pel que fa a la configuració volumètrica com a aspectes més concrets com materials, tècniques constructives, etc.

Aquelles petites intervencions més modernes que modificaren la configuració original de la torre podran ser objecte d'estudi més específic i si fos el cas, d'intervenció més profunda.

S'hauran d'eliminar tots els afegits que alteren els valors històrics de l'element (el vèrtex geodèsic de la terrassa). En l'àrea delimitada s'haurà d'eliminar la vegetació i no s'hi podrà construir, mantenint-se la volumetria existent.

Com a criteri general, per a les intervencions que s'hagin de dur a terme en aquest bé, s'hauran de tenir en compte els aspectes arqueològics.

Les intervencions més enllà del simple manteniment, hauran de comptar amb la participació d'un equip interdisciplinari en el que hi participi, a més de l'arquitecte i l'enginyer de l'edificació, un historiador /historiador de l'art, un arqueòleg i un restaurador.

7.2. Mesures de protecció de l'entorn

Com s'ha esmentat, amb la delimitació d'aquest entorn de protecció es pretén, en primer terme, una protecció física del monument, la qual anirà des dels aspectes constructius o estructurals fins a aquells més estètics.

L'altre de les funcions principals d'aquest entorn de protecció és la preservació de les visuals del monument, vinculades, en un element d'aquesta naturalesa, al seu significat i als seus valors essencials. Per tant, les actuacions en aquesta zona no podran prescindir de tenir en compte els aspectes de millora de la contemplació d'aquest monument des dels punts on es visualitzava per dur a terme la seva funció original, ni les visuals des d'aquest cap als voltants.

Per a la delimitació de l'entorn del bé s'ha establert com a criteris principals la preservació física del propi bé juntament amb la preservació de les visuals, tant del propi bé, com del bé amb la mar i les torres properes. Per això, dins l'àmbit de l'entorn de protecció no es podran dur a terme actuacions que no tinguin una relació apropiada amb el bé, ni totes aquelles que utilitzin materials o tècnica inapropiada. En aquest àmbit no es podrà implementar nova volumetria, determinats tipus de tancaments de límit de parcel·la o qualsevol altre element que siguin un obstacle per a la visualització del bé.

La llei 12/98 tracta el tema dels criteris d'intervenció en els entorns de protecció dels béns d'interès cultural en el seu art. 41.3, assenyalant que el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció d'aquests béns no podran alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea ni pertorbar la visualització del bé. Així mateix, es prohibirà qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runes o deixalles.

En tot cas, s'haurà d'estar al que assenyalava la llei 12/98, del patrimoni històric de les Illes Balears, especialment en els seus articles 3 (col·laboració del particulars), 22 i 23 (protecció general dels béns del patrimoni històric i preservació de béns immobles), 24 (suspensió d'obres), 26 (deure de conservació), 27 (incompliment dels deures de conservació), 28 (reparació de danys), 29 (informes i autoritzacions), 31 (col·locació d'elements exteriors), 37 (autorització d'obres), 40 (llicències) i 41 (criteris d'intervenció en els béns d'interès cultural) i 45 (béns mobles inclosos en un bé d'interès cultural).

8. CONCLUSIÓ

Tal i com s'ha exposat, la torre des Castellot gaudeix de la declaració de BIC, amb categoria de monument i codi R-I-51-0008370.

Per tal d'adaptar aquesta declaració a la legislació vigent en matèria de patrimoni històric, proposam la incoació de la modificació de l'expedient de BIC, amb categoria de monument,

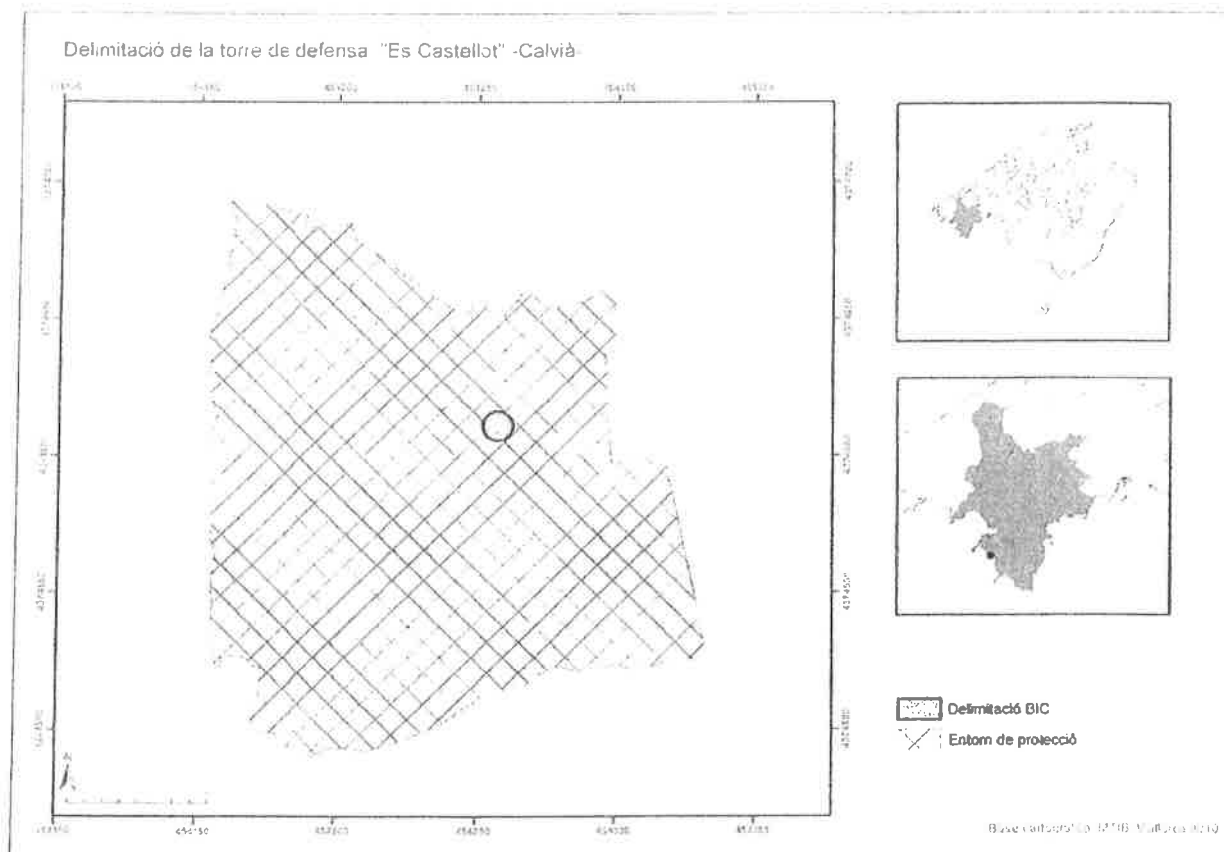

Consell de Mallorca

■ Vicepresidència de Cultura, Patrimoni i Esports

amb delimitació del Bé i del seu entorn segons la descripció literal i gràfica que figuren a descrits a l'informe i a la planimetria adjunta.

9. PLANIMETRIA

Palma, 14 d'abril de 2015

La C. S. d'Arquitectura
de la D.I. de Cultura i P. H.

M. Francisca Cursach Pastor

La tècnica arqueòleg
de la D.I. de Cultura i P.H.

Helena Inglada Guasch

La tècnica en conservació-restauració
Isabel Adrover Bia

Plaça de l'Hospital, 4
07012 Palma de Mallorca
T. 971 219 500 F. 971 219 635
www.consellde Mallorca.net

El C. S. de Béns Culturals
de la D.I. de Cultura i P. H.

Antonio Lozano Ruiz

El tècnic de patrimoni etnològic

Gabriel Ordinas Marcè

Delimitació de la torre de defensa "Es Castellot" -Calvià-

